

Univerzita Palackého Olomouc

Filozofická fakulta

Katedra slavistiky a rusistiky

Bakalářské studium

JUDr. Jitka Studená

**Právní úprava nuceného výkonu práva v zákonodárství Ruské
federace a související právní terminologie**

**Involuntary law's execution in legislativ of Russian
federation and connected law terminology**

Olomouc 2013

Vedoucí práce : PhDr..Milena Machalová

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a že jsem použila pouze té literatury, kterou jsem uvedla v závěrečném bibliografickém soupisu.

V Přerově dne 13.3.2013

.....

Jitka Studená

Děkuji vedoucí práce PhDr. Mileně Machalové za její cenné rady, vstřícnost, ochotu a především za její trpělivost.

Jitka Studená

Abstrakt

Problematika překladau právních textů úzce souvisí s odlišnostmi jednotlivých právních řádů, s četností právních odvětví a specifikou odborného názvosloví. Jednotlivá právní odvětví mohou být v různých zemích založena na zcela odlišných principech, ekvivalentnost a adekvátnost překladu pak záleží na tom, zda překladatel dokáže text pochopit a najít odpovídající terminologii, která postihne přesně obsah textu či projevu, což při absenci výkladových slovníků a při absenci vzdělání právního směru může vést k nepřesnostem v překladu.

Abstrakt

Issue of law text's translation is connected with differences of each law codes, with frequency of law industries and with specifics of professional nomenclature. Each law industry could be based on totally different principles in different countries and adequacy of translation depends on a fact, if translator is able to understand the text and find appropriate terminology, which can describe exactly what the text or speech is about. It can be a problem without glossaries and with absence of law's knowledge and it can caused inaccuracies in translation.

Klíčová slova

Právní terminologie, právní odvětví, nucený výkon práva, exekuce, výkon rozhodnutí

Obsah

Úvod.....	6
1. Problematika překladu odborného textu	7
1.1 Adekvátnost a ekvivalentnost překladu.....	7
1.2 Metody a postupy překladatelské práce.....	9
1.2.1. Specifika překladu právních textů.....	10
1.2.2 Rozdíly v překladu právních textů, prováděné laikem a odborníkem....	11
2. Odborný styl.....	13
2.1 Morfologické zákonitosti odborného stylu.....	13
2.2 Lexikálně – sémantická stavba odborného stylu.....	14
2.3 Syntax odborného stylu.....	15
3. Jazyk práva a právní terminologie v oblasti nuceného výkonu práva.....	16
3.1 Vývoj právní terminologie v oblasti nuceného výkonu práva	16
3.2 Rusko – české a Česko – ruské slovníky právní terminologie v současné České republice.....	17
4. Komentovaný překlad pojmových a výkladových ustanovení jednotlivých právních norem.....	21
Závěr.....	40
Резюме	42
Přílohy.....	47
Bibliografie.....	52

Úvod

Právo nás provází od našeho narození a v některých případech dokonce ještě před ním. I počaté a dosud nenarozené dítě v matčině lůně (nasciturus) má svá práva¹, která nemůžeme opomenout. Bez pravidel chování, které nám společnost, jež nás obklopuje, stanoví, neuděláme v životě prakticky nic. Právo a právní normy jsou v našem životě všudypřítomné. Často je ani nevnímáme, přesto bez nich nemůžeme žít.

V dnešní překotné době, která směřuje ke globalizaci a která nám dává možnost cestovat a poznávat, se pak neobejdeme nejen bez elementárních jazykových znalostí, ale rovněž bez znalosti práva nejen své vlasti nebo země, v níž žijeme, ale i bez znalostí alespoň základních předpisů zemí, které navštívujeme.

Dnešní ekonomická a politická situace, v níž se ocitla Evropa, nás postupně nutí obrátit svou pozornost tam, odkud jsme před čtvrtstoletím odvraceli zrak a říkali – never more². Pozornost našich ekonomů a obchodníků se upírá opět na Rusko, jako na záchranný bod, který nám může pomoci zlepšit naši ekonomickou situaci, probudit a oživit naši ekonomiku.

I naše politická reprezentace, zdá se, pochopila, že je třeba zapomenout na staré bolístky a křivdy. Vždyť Rusko je dnes zcela jiné, než bylo před rokem 1991 – jiná je ekonomika, jiná je politická reprezentace. Rusko se opět stává jedním z našich nejvýznamnějších obchodních partnerů. Obchodovat s Ruskem ovšem znamená nejen pochopit ruskou mentalitu, ale především dokonale znát právní prostředí, v němž budou naše obchodní kontakty probíhat a rovněž si perfektně nastolit podmínky spolupráce. To s sebou nese samozřejmě nutnost dobře pochopit právní normy, porozumět předkládaným dokumentům. A tady ekonomům a obchodníkům nezbývá, než se spolehnout na odborníky, kteří ovládají jazyk. V případě právních dokumentů je ovšem situace o mnoho složitější, neboť jazyk práva a odborná terminologie je natolik dynamická ve svém vývoji a natolik choulostivá na přesné pochopení obsahu, že sebelepší znalost

¹ zákon č. 94/1963 Sb. o rodině

² POE, E.E.: The raven

teorie překladu i ruského jazyka nepomůže. Jako by si zákonodárci a právníci, tvořící právní texty říkali, že čím bude text komplikovanější, tím lépe.

Dnes, po dvaceti pěti letech, kdy se ruština opět vrací na scénu, nám pak chybí nejen kvalitní pedagogové na její výuku, ale i zkušení odborníci na odborné překlady. Starší generace pomalu odchází a mladší generace nemá potřebné znalosti a zkušenosti. Bohužel doba s sebou přinesla i zmírnění podmínek pro možnost provádění překladatelské činnosti, takže dnes se za překladatele vydává prakticky každý.

A přitom právě v oblasti překladu právních textů je, podle mého názoru, hodně co dohánět.

1. Problematika překlada odborného textu

Většina lidí žije v přesvědčení, že samotné překládání je ve své podstatě velice prosté. Podle všeobecného mínění stačí dostatečně velký slovník, počítač, na němž překladaatel píše a na němž si hledá v elektronických slovnících, a to je vše. Vždyť přece máme už počítačové překladaatele, kteří provedou práci za vás – máme strojový překlad, máme internetové překladače, ti více orientovaní vzpomenu ještě CAT nástroje. Má-li však překlad být skutečně kvalitní, chce mnohem více. Nejen perfektní znalost jazyka originálu, ale i jazyka cílového, nejen teoretickou znalost překladaatelských postupů a metod a jejich aplikaci v praxi, ale vyžaduje rovněž perfektní znalost a orientaci v odvětví, z něhož překlad pochází. Překladaatel musí text pochopit na úrovni jazyka a musí ale také pochopit jeho význam ve společenském kontextu a musí jej dokázat převést do jazyka, existujícího mnohdy ve zcela odlišných podmínkách, tak, aby byl text srozumitelný a pochopitelný.³

1.1. Adekvátnost a ekvivalentnost textu

Produkt překladaatelského procesu by měl splňovat dva základní a zásadní požadavky – měl by být adekvátní a ekvivalentní. Na samém počátku je tedy třeba si stanovit, co těmito dvěma termíny označujeme.

Požadavek adekvátnosti je požadavkem na přiměřenost překladu. Jde o vztah mezi prostředkem a účelem. Adekvátní je takový překlad, který plní stejný účel a sleduje stejný cíl jako originální text.

Podle Alexejevové⁴ je odborný překlad složitý tvůrčí proces, jehož hlavním cílem je převedení odborné informace, zachycené v originálním textu, prostředky jazyka, jenž ovládá příjemce dané informace. Adekvátním je tedy takový překlad, jenž objektivně, plně a přesně předává smysl originálního textu, přičemž by měl odpovídat následujícím požadavkům:

³ Hrdlička, Milan (1998). *Translatologický slovník: výběr z českých a slovenských prací z teorie překlada.* Praha : Jednota tlumočnicků a překladaatelů

⁴ Алексеева, Ирина Сергеевна (2004): *Введение в перевод.* Москва: Издательский центр „Академия“

1. unifikovaná terminologie (není povoleno užívání synonymických termínů, což u právních textů je úplně vyloučeno)

2. dodržování gramatických norem cílového jazyka

3. dodržení pravidel vyhotovení cílového překladu

Požadavek ekvivalentnosti pak můžeme hodnotit ze dvou pohledů – formálního a obsahového. Ekvivalent můžeme definovat jako překladový protějšek jazykové jednotky ve dvou různých jazycích.⁵ Rozlišujeme ekvivalenty úplné, částečné a nulové. Za úplný ekvivalent považovat ty jazykové jednotky, u nichž nalezneme jak konotační, tak denotační shody, tj. jsou si podobné jak po stránce formální, tak významové.⁶ Pokud u lexikálních jednotek nalezneme absenci některého z těchto požadavků, hovoříme o ekvivalentech částečných, a pokud jednotka v jednom z jazyků zcela chybí, jedná se o ekvivalenci nulovou. V posledním případě je nutné prázdné místo v daném jazyce vyplnit jinak, např. kalkem (doslovným překladem) či opisem.

Výše uvedené informace nás nutí zmínit problematiku přeložitelnosti a nepřeložitelnosti, o které se vedou ohnivé debaty již po dlouhá desetiletí. Jako příklad vyrovnání se s touto situací je možné předložit Peprníkuv⁷ názor, týkající se překladu idiomů. Peprník tvrdí, že ačkoli dílčí složky textu mohou být v určitých případech nepřeložitelné, výpovědní celek je přeložitelný vždy, neboť co nelze z jakýchkoliv důvodů přeložit v rovině základní, je možné s určitou mírou ekvivalentnosti, avšak stále adekvátně, přeložit v rovině vyšší, i když občas za cenu jistých sémantických posunů. Je např. možné užít ekvivalent s obecnějším významem, než je v originálním textu, využít běžného českého přirovnání či význam v rozumné míře explikovat.

1.2 Metody a postupy překladatelské práce

Překladatelský proces je možné rozčlenit do několika fází. Např. podle Jiřího Levého⁸ se jedná o stadia filologického pochopení předlohy, její interpretace a následného přestylování. Během překladatelského procesu může přitom docházet k překladu

⁵ Knittlová, Dagmar (2010). *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

⁶ Алексеева, Ирина Сергеевна (2004): *Введение в перевод*. Москва: Издательский центр „Академия“

⁷ Peprník, Jaroslav (1986): *Pojmenování barev v angličtině a češtině [rukopis]*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

⁸ Levý, Jiří (1983): *Umění překladu*. Praha : Panorama

originálního textu formou překladu interlingválního (mezijazykového, tedy z jednoho jazyka do druhého), intralingválního (vnitrojazykového, který značí převod v rámci jednoho jazyka, např. modernizace staršího textu) a intersemiotického (vnitroznakového, který zajišťuje převod mezi různými znakovými systémy, v našem případě mezi ruskou azbukou a českou latinkou).

Překladatel musí použít postupy a metody, které nebude několikrát měnit. Slovanské jazyky mají obvykle volný slovosled, vztahy ve větě se vyjadřují časováním a skloňováním. Jazyky slovanské větve jsou charakteristické svým poměrně volným slovosledem, kdy vztahy mezi větnými členy jsou vyjadřovány skloňováním a časováním.

1.2.1. Specifika překladu právních textů

Právní texty patří k textům psaným tzv. odborným stylem, což znamená, že obsahují celou řadu termínů a terminologických spojení. Podle Alexejevové⁹ mohou tyto termíny tvořit až 50% textu. V textu jsou však obsažena také klišé, lexikálně-gramatické konstrukce a podle povahy textu to mohou být i zkratky. Povaha některých textů ale možnost užití zkratk vůbec nepřipouští a zejména texty určené zahraničním adresátům nesmí např. v oblasti trestního práva zkratky vůbec obsahovat. Pokud jsou v originálu obsaženy, je třeba je rozšifrovat a uvést v plném znění.

Právnícký jazyk je mnohdy pro laika dosti složitý. Má svou vlastní terminologii, své vlastní technické termíny, které často nemohou být vyjádřeny slovy obecného jazyka. Velmi často, mnohdy až nadměrně, se v textech objevují rovněž tzv. pseudotechnické termíny, které by sice bez problémů mohly být nahrazeny slovy obecného jazyka (a možná by pak text byl i srozumitelnější), ale záměrně se tak neděje. V právníckých textech se často objevují archaismy, fráze, často se zde kumulují vedlejší věty. Mnohdy zůstávají texty v odborném stylu i tam, kde to není nezbytně nutné.¹⁰

Dovolím si malé odbočení do historie – je třeba mít na paměti, jak právnícký jazyk vznikl a z čeho. Kolébkou právní terminologie je starý Řím. Právo zde úzce souviselo s náboženstvím, kněz byl mnohdy současně i soudcem, senátor se prakticky kdykoliv

⁹ Алексеева, Ирина Сергеевна (2004): *Введение в перевод*. Москва: Издательский центр „Академия“

mohl stát obhájcem. A stejně jako jazyk kněží byl plný formulí, ustálených obrátů a postupů, mnohdy nepochopitelných pro běžné smrtelníky, tak i jazyk právníků nesl podobné rysy. A tak tomu je dodnes. Dnešní právníci sice nepoužívají tajuplné formule, ale i tak jde o jazyk často pro běžné jedince nepochopitelný a nesrozumitelný. Jazyk právních dokumentů je nejen plný termínů, ale je současně obvykle napsán složitými, rozvětvenými souvětími, v nichž se ztrácí konkrétní údaje a zůstává abstraktní vyjádření, aniž by tomu tak nezbytně muselo být. Právníci mnohdy svůj jazyk natolik sami odlišují od jazyka obecného, až se zdá, že tak činí záměrně, aby nás utvrdili o své nepostradatelnosti.

Tím ovšem překladatelům i tlumočnickům nijak neusnadňují situaci, neboť najít v projevu psaném či mluveném to podstatné, je skutečně těžké a obtížně se pak zejména laikovi hledá, co lze vypustit, co neopomenout, aby obsah zůstal zachován.

1.2.2 Rozdíly v překladu právních textů, prováděné laikem a odborníkem

V praxi existují dvě možnosti, kdo bude překlad právního textu provádět. Bude to profesionální překladatel, který ale nebude odborníkem v dané oblasti a nebo to bude překladatel, který bude i odborníkem na dané téma. Podle Dušana Žváčka¹¹ bude v každém z těchto případů postupováno jinak – odborník si dovolí postup, který by laik nezvolil, dovolí si rozkládat věty na jednodušší celky, aby pomohl větší přehlednosti a srozumitelnosti textu, samozřejmě při zachování smyslu a obsahu předávané informace. Naopak laik se bude držet předlohy a nedovolí si větší změnu. Nahradí např. přechodník vedlejší větou a podobně. Pro odborníka bude základní jednotkou větší celek, odstavec, pro laika to budou obvykle věty. Někteří teoretici ovšem s těmito závěry polemizují a naopak tvrdí, že odborník bude mít tendenci ponechat dlouhé věty, neboť je pro něj snadnější pochopení smyslu a kontextu, zatímco laik dá přednost rozčlenění do jednoduchých vět s přesvědčením, že tak snáze interpretuje text, což ovšem nemusí být pravda a právě nešetrným rozdělením bez znalosti kontextu může dojít ke změně obsahu předávané informace. Já sama bych se klonila spíše k této druhé teorii, neboť pokud bude text překládat jazykově vzdělaný právník, je vysoce pravděpodobné, že dodrží právnícký styl vyjadřování, jak jsem uvedla výše.

¹¹ Žváček, Dušan (1998): *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého

Dušan Žváček poukazuje na to, jak se mění styl, pokud je adresátem textu laik či odborník z jiného oboru. Obvykle se snižuje stupeň knižnosti, objevuje se potřeba výkladu, která vede k mnohoslovnosti a opisování termínů.¹²

¹² Žváček, Dušan (1998): *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého

2. Odborný styl

Co se týká odborného stylu, vyvinula se celá řada klasifikačních systémů, ať už je to klasifikace Havránkova z třicátých let, která rozlišuje jazykové styly na styl hovorový, pracovní neboli věcný, vědecký a styl básnický. Z toho je jasně patrné, že odborný styl, se tu dělí do dvou různých kategorií, totiž věcný a vědecký styl. Podle Dagmar Knittlové¹³ běžně rozšířený pojem „odborný styl“ už se nyní z důvodu zvětšující se diference nepoužívá a dává se přednost různým jiným rozlišením podle charakteru kritérií, jež si teoretikové určili. Přesto se tento pojem do dnešní doby stále užívá a ještě v *Antologii teorii odborného překladu*¹⁴ z roku 2003, doplněné a znovu vydané v letech 2007 a 2010, se s termíny odborný styl a odborný překlad běžně pracuje. V této publikaci je odborný styl charakterizován jako zkratkovitý, úsporný a intelektuální. Vyznačuje se neosobními větami, neurčitým nebo nevyjádřeným podmětem, užitím pasivu, syntaktickou kompresí a kondenzací. Odborný styl má dvě hlavní složky: všeobecný gramatický základ a odborné názvosloví.¹⁵

2.1 Morfologické zákonitosti odborného stylu

Překlad odborného textu má svá úskalí a specifika. Je zde omezená možnost práce s textem, do popředí se dostává terminologie, estetika zůstává poněkud stranou. Vzhledem k rozsáhlosti tématu, který by se sám o sobě mohl stát námětem pro samostatnou práci, shrnu pouze některé základní body :

- pro ruský jazyk je charakteristický analytický způsob pojmenování, český jazyk dává přednost syntaktickému, ale v odborném textu se mnohem více objevuje i způsob analytický
- odbornou konotaci podstatných jmen především koncovky *-ние, -ость, -ство, -ие, -ка*
- pro přídavná jména jsou charakteristické koncovky *-ический, -ительный, -альный*

¹³ D. Knittlová, *K teorii i praxi překladu*, 2. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000.

¹⁴ E. Gromová, M. Hrdlička, V. Vilímeček (sest.), *Antologie teorie odborného překladu: Výběr prací českých a slovenských autorů*. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007

¹⁵ M. Tomášek, *Překlad v právní praxi*, 2. doplněné vydání, Praha: Linde, Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořinkové a Jana Tuláčka, 2003, s. 28.

- ve zvýšené míře jsou používána zpodstatnělá slovesa (), kompozita, neboli slovní složeniny
- kalky (*множоядение* = *polyphagia*) a prefixy či sufixy řecko-latinského původu, např. *-изм, -ист, анти-, анте-*,
- v ruském jazyce můžeme, na rozdíl od českého, vynechat činitele děje, který je vyjádřen dativem (synonymická vyjádření *мы знаем, то не существует метода...* / *Известно, что не существует метода.../ Не существует метода...*)
- je patrna silná tendenci zeslabování budoucího času, místo kterého se užívá forma času přítomného, vypouští se tak pomocná slovesa *будем* 'bude' a užívá se pouze přítomný čas (*есть, является, существовать... 'je' 'jeví se'*)
- užívají se slovesné kategorie osoby a čísla, jsou v minimální míře zastoupena slovesa¹⁶

2.2 Lexikálně – sémantická stavba odborného stylu

Odborný styl má tendenci zeslabovat lexikální význam slov, takže jazykové jednotky nevyjadřují konkrétní jev či událost, ale zobecňují ho a jeho význam je pak abstraktní. Odborný styl je charakteristický užitím slov v jejich přímém významu, nepřenáší jej a vůbec nepřipouští užití expresivního lexika se silným citovým zabarvením.

Podle Golubové¹⁷ je lexikum odborného stylu možné rozdělit do tří základních částí:

1. obecně užívané (*знание, работа, сто, изучать, сначала, по-прежнему*)
2. obecně odborné (*исследование, экспериментальный, анализировать, формулировать, дистанционный, беспрецедентный*)
3. termíny (terminologie) (*летальный исход, молекула, эмбрион*)

Je patrné, že v registru obecně užívaného lexika najdeme takové jazykové jednotky, jako v každém jiném textu, v obecně odborném lexiku pak výrazy, které jsou společné všem odborným textům a zejména pak odbornou terminologii, která je naprosto specifická.

¹⁶ Žvaček, Dušan (1995): *Kapitoly z teorie překladu I. (Odborný překlad)*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého, s. 15

¹⁷ Голуб, Ирина Борисовна (2008): *Новый справочник по русскому языку и практической стилистике*. Москва: Эксмо

2.3 Syntax odborného stylu

Pro odborný styl je charakteristické potlačení stylu a osobnosti autora. Velmi často není vyjádřen původce děje, užívají se věty s neurčitým a všeobecným podmětem a rovněž věty neosobní. Objevují se rovněž pasivní větní konstrukce.

Právě pro právní texty jsou velmi často charakteristické složité větné konstrukce a souvětí, užívající infinitivních a přechodníkových obrátů. Výhodou těchto textů je, že jsou obvykle (až na malé výjimky) logické, souvislé a postupně rozvíjí myšlenku, jasně formulují a užívají definice. Také text bývá velmi dobře strukturován, je dělen na kapitoly, paragrafy, odstavce, což napomáhá tomu, aby byl překladatelem správně pochopen. Převládají v něm souvětí souřadná, v nichž je pomocí spojek vyjádřen v právu tak důležitý vztah příčiny a následku (*если...то, так что, в то время как...*). Stejně tak se používají i příslovečné spřežky (*после того, потом, как правило*), spojovací vazby (*и потому, поэтому, следовательно, благодаря этому, в результате этого...*), vsuvková slova a slovní spojení (*во-первых, во-вторых, наконец, итак, таким образом*).¹⁸

¹⁸ [www: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5367](http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5367)

3. Jazyk práva a právní terminologie v oblasti nuceného výkonu práva

Pojem nucený výkon práva zahrnuje velmi širokou obsáhlou oblast, která prostupuje celou řadou právních odvětví. Dotýká se jak práva soukromého, tak i práva veřejného. Právě pro značnou rozsáhlost problematiky se ve své práci zaměřím pouze na nucený výkon práva v právu občanském, a to na výkon práva v oblasti vymáhání peněžitých plnění, a to od roku 1964, kdy vstoupil v platnost nyní stále ještě platný občanský zákoník¹⁹

3.1 Vývoj právní terminologie v oblasti nuceného výkonu práva

Samotný pojem **výkon rozhodnutí** se objevuje v občanském zákoníku²⁰ v roce 1963, když zákonodárci při přijímání nového právního předpisu, občanského soudního řádu²¹, nahradili do té doby užívaný a zlidovělý termín exekuce. Pojem **exekuce** byl užíván v předcházejících právních předpisech již v 19. století. Dnes už je doba jiná a slovo exekuce dostalo jiný význam. Před čtvrt stoletím lidé měli pojem exekuce spojený především s popravou. Je dost dobře možné, že na tehdejší změnu právní terminologie měla velký vliv i terminologie sovětského práva, neboť v té době bylo sovětské právo vzorem a každý student právnické fakulty sovětské právo musel alespoň v základech ovládat a znát jeho základní zásady. V 90. letech 20. století se pojem exekuce do naší právní terminologie vrací (**daňová exekuce, správní exekuce, exekuce prováděná soudními exekutory**) a očekávalo se, že při rekodifikaci občanského práva hmotného a procesního, nastane úplný návrat k tomuto pojmu. Od roku 2001, tedy od doby účinnosti exekučního řádu²², funguje **dvoukolejné řízení** – na jedné straně výkon rozhodnutí, zajišťovaný soudním vykonavatelem, který je **zaměstnancem soudu**, je tedy placen ze státních prostředků, na straně druhé **exekuce**, prováděná soudním exekutor, který je **podnikající fyzickou osobou**, kterou stát pověřil **exekutorským úřadem** a jemuž náklady exekuce platí zpravidla jeden z účastníků exekučního řízení (oprávněný nebo povinný, lze říci také věřitel nebo dlužník). Novela občanského soudního řádu

¹⁹ Zákonč. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

²⁰ Zákonč. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

²¹ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

²² Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti

č. 396/2012 Sb. s účinností od 1. ledna 2013 tuto dvojkolejnost výkonu rozhodnutí omezila a jednoznačně vymezila jaká rozhodnutí mají být v jaké řízení vymáhána.

Zatímco v našem právním řádu přetrvává dvoukolejnost, zákonodárství Ruské federace je v tomto směru jednodušší. Výkony rozhodnutí jsou realizovány pouze prostřednictvím tzv. *судебных приставов* (v překladu soudních vykonavatelů), jejichž postavení je odlišné od postavení našich soudních vykonavatelů i soudních exekutorů. Je možné říci, že je vlastně kombinací obojího, navíc s pravomocemi příslušníků ozbrojených sborů. Postavení *судебных приставов* je upraveno v několika právních předpisech různé právní síly – od federálních zákonů po výnosy prezidenta Ruské federace. K základním právním předpisům patří tyto :

Федеральный закон от 21 июля 1997 г. № 118-ФЗ О судебных приставах

Федеральный закон "Об исполнительном производстве" от 02.10.2007 N 229-ФЗ

Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации (ГПК РФ) от 14.11.2002 N 138-ФЗ

3.2 Rusko-české a Česko-ruské slovníky právní terminologie v České republice

Slovníky právní terminologie, které vznikaly po II. světové válce a v pozdějších letech, tedy až do roku 1989, byly do značné míry poplatné své době. Zejména v 50. letech slovníky a stejně tak i učebnice právní terminologie pro studenty právnických fakult vycházely z toho, že je třeba seznámit se s výsledky sovětské právní vědy, která měla pracovníkům naší justice pomoci pochopit třídní pohled na otázky práva. Učebnice pro studenty právnických fakult obsahovaly pouze termíny ze základních právních odvětví, jako je právo ústavní, trestní, volební. Výklad a rozsah studentům předkládaní právní terminologie z oblasti práva občanského se zaměřovaly se zejména na základní pojmy a základní právní vztahy jako kupní smlouva, dědictví a podobně. S ohledem na tehdejší právní a politickou situaci nebylo nutné se zvlášť zabývat terminologií, související se soukromým vlastnictvím, neboť toto prakticky neexistovalo a pokud ano, právní úprava se mu věnovala zcela povšechně. V oblasti mezinárodního obchodu se vztahy řídily směrnicemi Rady vzájemné hospodářské pomoci. Případné výkladové problémy vznikaly mnohem méně častěji, právní řády Československé socialistické republiky a Svazu

sovětských socialistických republik si byly mnohem bližší. Jak jsem již uvedla, sovětská právní teorie a sovětské právo byly vzorovým příkladem pro země tehdejšího socialistického tábora. Proto i užití právní termíny si byly velmi podobná a obsahově a výkladově neměli překladatelé tolik problémů. Ruský jazyk byl navíc v té době na školách povinným předmětem, a to od 4.třídy základní školy až po 4. semestr vysokých škol. Do roku 1989 byl ruský jazyk i povinným předmětem maturitním, takže naši občané ruský jazyk alespoň pasivně ovládali, a překladatelé měli snadnější pozici z hlediska obsahového pochopení textu.

Autoři Rusko-českého právníckého slovníčku terminologického, zpracovaného kolektivem dr. Stanislava Vaněčka, vydaného v roce 1957, konstatují, že slovníček je určen pro překladatele odborné právnícké literatury a zdůrazňují, že předpokládají u uživatelů znalost ruské gramatiky, proto uvádí např. podstatná jména pouze v nominativu, neuvádí jejich rod, totéž se týká i přídavných jmen, která jsou uváděna vždy v mužském rodě. Slovesa jsou uváděna v infinitivu, není u nich vyznačen vid ani jiné kategorie. Co se týká ekvivalentnosti, podle autorů jsou ekvivalenty prověřeny vlastní excerpcí, jsou uspořádány postupem od obecnějšího k speciálnějšímu. U některých slov je uváděn jen význam odborný, právnícký, u některých jsou pak i jiné možnosti. Tento slovníček byl vůbec prvním vydaným rusko-českým právníckým slovníkem u nás.²³

V roce 2002 vydalo nakladatelství LINDE a.s. Praha Česko-ruský právnícký slovník a Rusko-český právnícký slovník²⁴. Oba tyto slovníky obsahují kolem 20 000 termínů, víceslovných pojmenování z oblasti práva, ale současně i z jiných odvětví, které s právem souvisí, jako např. ekonomika, politika, finance. Výrazy jsou čerpány z odborné literatury a z výkladových slovníků. Na rozdíl od slovníku z roku 1957 je u podstatných jmen uváděn vždy rod a současně je uváděna i koncovka genitivu. U přídavných jmen je uváděn nominativ mužského rodu. Slovesa jsou uváděna v infinitivu, vid je u ekvivalentů rozlišen v případě přejatých obouvidových sloves, která mají v češtině odlišné vyjádření. Slovníky si kladou za cíl zachytit právní změny

²³ Vaněček, Stanislav a kol (1957): *Rusko-český právnícký slovníček terminologický*. Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti

²⁴ Csiriková M., Koničková N. (2002): *Česko-ruský právnícký slovník*. Linde Praha a.s.

v zákonodárství Ruské federace a opačně zachycují změny v zákonodárství České republiky, vychází z řady novelizací právních předpisů a z odborné literatury.

V roce 2008 stejné nakladatelství vydalo Česko-ruský odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní a Rusko-český odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní²⁵ jako 2. upravené vydání a navázalo tak na slovníky, nesoucí stejný název, vydané ovšem v roce 1999. I tyto slovníky jsou koncipovány obdobně jako slovníky předchozí. Kladou si za cíl přiblížit jejich uživatelům aktuální pojmy z výše uvedených oblastí. Jsou stejně jako slovníky vydané v roce 2002 určeny překladatelům, tlumočnickům a odborné veřejnosti.

Prakticky všechny tyto dosud uvedené slovníky neobsahují žádné bližší vymezení, vysvětlení či definici jednotlivých termínů a předpokládají tedy orientaci uživatele v právu, a to nikoliv běžnou občanskou orientaci, ale mnohem orientaci hlubší a podrobnější.

V roce 1966 byl Státním pedagogickým nakladatelstvím v Praze vydán Česko-ruský právní slovník překladatelský autora Štěpána Zacharova²⁶. Slovník byl určen pro užití v překladatelské praxi a autor z této své praxe převážně čerpal. Obtížnější termíny se pokoušel vysvětlovat nebo dokonce definovat, což bylo vcelku ojedinělým počinem.

V úvodu kapitoly jsem se zmínila rovněž o učebnicích právní terminologie, které byly používány na jednotlivých právnických fakultách, neboť do roku 1989 byla odborná ruština povinným předmětem, a to minimálně tři semestry, a to nejen na právnických fakultách, ale na každé vysoké škole. Každá právní fakulta měla zpravidla svá skripta, sepsaná příslušným vyučujícím. Je třeba zdůraznit, že učebnice či skripta neměly studenty připravit na překladatelskou dráhu a byly koncipovány pouze tak, aby obsahovaly základní terminologii vybraných právních odvětví. Jednou z nejpropracovanějších učebnic byla bezesporu Celostátní textová učebnice ruského jazyka pro posluchače práv, vydaná v roce 1971 v Bratislavě ve Slovenském pedagogickém nakladatelství. Učebnice byla určena studentům právnických fakult s vyučovacím jazykem českým a slovenským. Na její tvorbě se podíleli pracovníci

²⁵ Csiriková M. a kol. (2008): *Rusko-český odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní*. Linde Praha a.s.

²⁶ Zacharov Š.K. (1966): *Česko-ruský právní slovník překladatelský*. Praha, SPN. 1966

kateder ruského jazyka při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a Univerzity Komenského v Bratislavě, a to kolektiv pod vedením doc. dr. Vladimíra Čebotareva. Učebnice byla rozdělena do třiceti devíti lekcí, a to tak, aby výuka jednotlivých tematických celků korespondovala s náplní výuky jednotlivých ročníků studia práva. Student se tedy v prvním ročníku seznamoval s teorií státu a práva, s právem ústavním a současně v seminářích, věnovaných ruskému jazyku, probíral slovní zásobu k tomuto tématu v ruštině. Každá lekce obsahovala odborný text z původních pramenů, slovníček a dotkla se i výskytu nejružnějších gramatických jevů, typických pro právní texty. Odborné termíny nebylo třeba zvlášť vysvětlovat, studenti jejich obsah znali a chápali. Účelem této učebnice mělo být zvládnutí nejdůležitější právní terminologie, aby studenti byli nejen připraveni číst sovětskou právní literaturu, ale aby o ní mohli i hovořit v ruském jazyce. S ohledem na dobu, kdy učebnice vznikla a byla vydána, obsahovaly některé kapitoly i materiály z XXII. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu. Na druhou stranu se studenti měli možnost prostřednictvím učebnice seznámit s realitami Sovětského svazu prostřednictvím textů jim blízkým. Slovníček, který učebnice obsahovala, byl poměrně obsáhlý, nicméně právě proto, komu byl určen, nepomohl by překladateli v pochopení kontextu a obsahu.

V současné době připravuje Ústav translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze učebnici, která bude pomáhat při jazykové přípravě studentů se zaměřením na právní problematiku. Podle Marie Csirikové, autorky článku „Odborný překlad v právní praxi na rusko-českém materiálu“, uveřejněném v časopise TOP č.104/2012, potřeba vytvoření této učební pomůcky je dána tím, že z pohledu překladatele není doposud odborné názvosloví v oblasti práva zpracováno tak, aby umožnilo rychlou orientaci v terminologii, přesnou volbu ekvivalentů a jejich správné užití. Učebnice by měla obsahovat čtrnáct kapitol z vybraných právních odvětví, které budou zpracovány nejen z lexikálně-gramatického, ale zejména překladatelského hlediska. Učebnice by měla studentům pomoci pochopit užší i širší kontext, zafixovat termíny, naučit je vnímat souvislý odborný text a komunikovat na vyšší odborné úrovni.²⁷

²⁷http://www.jtpunio.org/spip/article.php3?id_article=2869 z 9.4.2013

4. Komentovaný překlad pojmových a výkladových ustanovení jednotlivých právních norem

Překládáme-li právní text, musíme si dát obecně pozor na některé chyby, kterých se můžeme dopustit, ať už z hlediska jazykového či formálního. Z hlediska formálního je třeba mít na zřeteli správné rozvržení textu do paragrafů, odstavců či článků. Důležité je rovněž správné uvedení názvu institucí, správný přepis jmen, funkcí, správné označení legislativy. Vyžaduje-li to povaha dokumentu či případně zadavatel, je třeba dodržet vše, co ukládají Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů²⁸, tedy mimo jiné i užití zkratk (jak jsem již uvedla výše, pro právní texty nejsou zkratky typické), citací, odkazů na jiné dokumenty či užití některých formulací.

Může se stát, a právě v oblasti práva je to dosti pravděpodobné, vezmeme-li v úvahu různorodost právních systémů, právních obyčejů, pramenů práva či právních zvyklostí, že v cílovém jazyce (dále jen CJ) nebude existovat protějšek či ekvivalent termínu v jazyce výchozím (dále jen VJ), případně se bude používat ve zcela jiném kontextu nebo obsahovém významu. Případy, kdy výraz nemá protějšek v CJ, se řeší v souladu s překladovými metodami výpůjčkou, tedy převzetím výrazu bez překladu nebo kalkem, tedy doslovným překladem nebo transkripcí. Někdy lze kombinovat i výpůjčku s kalkem. Jiná situace je, existují-li stejně vypadající či znějící výrazy ve VJ i CJ, ale tyto výrazy nemají tentýž význam. K tomuto jevu dochází často u slov, která mají stejný původ, ale v průběhu času se pozměnil jejich význam, ale i u homonym, tedy slov, která dnes stejně znějí, ale vyvinula se z různých výrazů. Zde je nutná výborná znalost jazyka, aby překladatel mylně nepoužil stejně znějící výraz CJ. S tzv. false friends se setkáme i v základní slovní zásobě. V případech, kdy význam výrazu je ve VJ či CJ širší nebo užší, je nutno hledat takový, který nenaruší strukturu překladu a zároveň nepozmění zamýšlený význam.

²⁸ *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. Europa. [cit. 2012-01-20]. <http://publications.europa.eu/code/cs/cs-000500.htm>.

Jako absolventka Právnické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně s dvacetipětiletou praxí v oboru práva, z toho deset let právě v oblasti nuceného výkonu práva, bych se v praktické části své práce chtěla zaměřit na problematiku překladu právní terminologie z hlediska výkladového, nikoliv gramatického. Myslím, že právě výklad termínů a správně zvolené ekvivalenty jsou pro překladatele větším problémem než gramatická správnost textu.

Jen na úvod si řekněme, že podle českého právního řádu existuje dosud dvoukolejnost vykonávacího řízení. Výkony rozhodnutí provádí jednak soudy, mimo jiné i prostřednictvím soudních vykonavatelů, a jednak zde existují i soudní exekutoři, kteří mají postavení osob samostatně výdělečně činných a kteří jsou na rozdíl od soudních vykonavatelů na výsledku řízení hmotně zainteresovaní. Na exekutory jsou kladeny větší požadavky co do vzdělání, neboť musí být bez výjimky absolventy vysokých škol právního směru, zatímco soudním vykonavatelům stačí vzdělání střední. Vykonavatelé mohou provádět pouze jednoduché úkony ve vztahu k výkonům rozhodnutí prováděným prodejem movitých věcí, soudní exekutoři mohou sami rozhodnout, jakou z forem exekuce zvolí, případně zda jednotlivé formy zkombinují.

V Ruské federaci existuje Federální služba soudních vykonavatelů. Tato služba má svou pevnou organizační strukturu, jednotliví soudní vykonavatelé mají podle služebního zařazení určeny povinnosti. Všichni jsou ve státní službě a na rozdíl od našich vykonavatelů či exekutorů mají oprávnění nosit zbraň.

Co se týká oblasti nuceného výkonu práva, v zákonodárství Ruské federace existují právní normy, které tuto oblast upravují a postihují a které také obsahují základní výkladová ustanovení, jež nám pomohou pochopit funkci a náplň jednotlivých termínů a jejichž pochopení nám pomůže nalézt adekvátní a ekvivalentní výrazy v cílovém, to je českém jazyce. K těmto základním právním normám patří zejména *федеральный закон но-118-ф3 о судебных приставах* a *федеральный закон но 229-ф3 об исполнительном производстве* .

Definice jednotlivých základních pojmů, které souvisí s touto oblastí práva v zákonodárství Ruské federace, jsou obsaženy v jednotlivých právních normách, a to konkrétně v tzv. výkladových ustanoveních. První z těchto norem je *федеральный*

закон но-118-ФЗ о судебных приставах – federální zákon č.118-F3o soudních vykonavatelích. V této právní normě jsou výkladová ustanovení uvedená v hlavě 1.

Original :

Глава 1. Общие установления²⁹

Статья 1. Задачи судебных приставов

На судебных приставах возлагаются задачи по: обеспечению установленного порядка деятельности Конституционного Суда Российской Федерации, Верховного Суда Российской Федерации, Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации, судов общей юрисдикции и арбитражных судов (далее суды); осуществлению принудительного исполнения судебных актов, а также предусмотренных Федеральным законом от 2 октября 2007 года N 229-ФЗ "Об исполнительном производстве" (далее - Федеральный закон "Об исполнительном производстве") актов других органов и должностных лиц (далее - судебные акты, акты других органов и должностных лиц); исполнению законодательства об уголовном судопроизводстве по делам, отнесенным уголовно-процессуальным законодательством Российской Федерации к подследственности федерального органа исполнительной власти по обеспечению установленного порядка деятельности судов и исполнению судебных актов и актов других органов (далее - Федеральная служба судебных приставов).

Překlad :

Hlava 1. Základní ustanovení

§ 1. Činnost soudních vykonavatelů

Soudní vykonavatelé jsou oprávněni:

- zajišťovat pořádek a bezpečnost při činnosti Ústavního soudu Ruské federace,

²⁹Федеральный закон но-118-ФЗ о судебных приставах

Nejvyššího soudu Ruské federace, Vyššího arbitrážního soudu Ruské federace, obecných soudů a arbitrážních soudů (dále jen soudy)

- provádět exekuční výkon soudních rozhodnutí a dále rozhodnutí jiných orgánů a úředních osob , uvedených ve federálním zákoně č. N 229-F3, o vykonávacím řízení (dále jen federální zákon o vykonávacím řízení), přijatého 2.října 2007 a úředních osob (dále jen soudní rozhodnutí, rozhodnutí jiných orgánů a úředních osob)
- vykonávat činnost, svěřenou jim zákonem o trestním řízení soudním ve věcech, vztahujících se dle trestněprávních procesních předpisů k činnosti federálních orgánů výkonné moci v oblasti zajištění činnosti soudů a výkonu soudních rozhodnutí a rozhodnutí jiných orgánů (dále jen Federální služba soudních vykonavatelů).

Komentář :

Vyjdou-li z obsahové stránky věci, pak text je příkladem toho, kdy překladatel stojí před problémem rozdílných reálií ve výchozím a cílovém jazyce, před odlišnou právní úpravou a musí se s tímto problémem vyrovnat. Pouhé přeložení textu bez doplnění a vysvětlovacích poznámek nemusí být pro adresáta překladu srozumitelné, neboť některé termíny mají v českém překladu odlišný obsah. Např. termín **soudní vykonavatel** znamená v českém právním řádu, jak jsem již uvedla, pracovníka soudu, a to obecného soudu prvního stupně, který je v rámci výkonů rozhodnutí, prováděných soudy, pověřován jednoduchými úkoly, nemá však zcela samostatnou rozhodovací pravomoc a je podřízen soudci. Jak vyplývá z dalšího textu zákona, upravujícího pravomoci soudních vykonavatelů v ruském právním řádu, postavení *присставов* v rámci vykonávacích řízení se blíží spíše postavení našich **soudních exekutorů**. Užití tohoto pojmu by však rovněž nebylo zcela adekvátní, neboť soudní exekutoři mají na rozdíl od svých ruských kolegů postavení osob samostatně výdělečně činných, jsou kladeny jiné požadavky na jejich kvalifikaci a naopak nemají řadu jiných pravomocí mimo vykonávací řízení jako *судебные приставы*. Bude tedy zřejmě na místě zvolit takový postup, kdy bude použit z obou termínů termín adekvátnější a překlad bude doplněn o poznámkový aparát. Pojem *судебные приставы* označuje v ruském právním řádu osoby, které kromě pravomocí našich soudních vykonavatelů mají i pravomoci soudních exekutorů a rovněž pravomoci

Justiční strážce. Výše zmiňované slovníky sice znají i ruský termín *экзакуция*, překládaný jako exekuce, a *экзакутор*, překládaný jako exekutor. Tyto výrazy jsou ale historicky podle výkladových slovníků³⁰ spojovány spíše s vykonáním tělesného trestu a v trestním právu jsou spojovány s výkonem trestu smrti.

Originál :

Статья 2. Правовая основа деятельности судебных приставов

Судебные приставы в своей деятельности руководствуются Конституцией Российской Федерации, настоящим Федеральным законом, Федеральным законом "Об исполнительном производстве" и другими федеральными законами, а также принятыми в соответствии с ними иными нормативными правовыми актами.

Překlad:

§ 2 Právní základ činnosti soudních vykonavatelů

Soudní vykonavatelé se při své činnosti řídí Ústavou Ruské federace, tímto federálním zákonem, federálním zákonem o vykonávacím řízení, ostatními federálními zákony a souvisejícími právními předpisy.

Komentář :

V tomto případě jde o téměř doslovný překlad taxativního výčtu právních předpisů, jimiž se řídí činnost soudních vykonavatelů. Užití termíny jsou obsahově shodné s naší právníckou terminologií.

Originál:

Статья 2.1. Использование словосочетания "судебный пристав"

Использование словосочетания "судебный пристав" допускается только в наименованиях Федеральной службы судебных приставов, ее структурных

³⁰ <http://tolkslovar.ru/b2550.html>

подразделений и должностных лиц Федеральной службы судебных приставов, а также в наименованиях профессиональных союзов судебных приставов, их структурных подразделений и должностных лиц.

Пřeklad :

§ 2.1 Užití termínu soudní vykonavatel

Užití termínu soudní vykonavatel je přípustné pouze v názvu Federální služby soudních vykonavatelů, v rámci její organizační struktury, označení úředních osob a v názvu odborových svazů soudních vykonavatelů, v rámci jejich organizační struktury a označení funkcí v těchto odborových svazech.

Коментаръ :

Při překladu znění § 2 nevznikají žádné větší potíže, protože jde o obecnější ustanovení, v němž jsou použity termíny, které v zásadě nepřipouští dvojí výklad, jako jsou termíny zákon, struktura, odborové svazy.

Originál :

Статья 3. Требования, предъявляемые к лицу, назначаемому на должность судебного пристава

1. Судебным приставом может быть гражданин Российской Федерации, достигший двадцатилетнего возраста, имеющий среднее (полное) общее или среднее профессиональное образование (для старшего судебного пристава - высшее юридическое образование), способный по своим деловым и личным качествам, а также по состоянию здоровья исполнять возложенные на него обязанности.

2. Судебный пристав является должностным лицом, состоящим на государственной службе. При вступлении в должность судебный пристав приносит присягу следующего содержания: "Клянусь при осуществлении своих полномочий соблюдать Конституцию Российской Федерации и законы Российской Федерации, честно и добросовестно исполнять обязанности судебного пристава".

3. На должность судебного пристава не может быть назначен гражданин, имеющий судимость.

4. На судебных приставов распространяются ограничения, запреты и обязанности, установленные Федеральным законом "О противодействии коррупции" и статьями 17, 18 и 20 Федерального закона от 27 июля 2004 года N 79-ФЗ "О государственной гражданской службе Российской Федерации".

Překlad:

§ 3 Předpoklady pro výkon funkce soudního vykonavatele

1. Soudním vykonavatelem se může stát občan Ruské federace, který dosáhl dvaceti let věku, má úplné střední všeobecné nebo střední odborné vzdělání (v případě staršího soudního vykonavatele vysokoškolské vzdělání právnického směru) a který je způsobilý vzhledem ke svým pracovním a charakterovým vlastnostem a taktéž vzhledem ke svému zdravotnímu stavu plnit uložené povinnosti.

2. Soudní vykonavatel je úřední osobou ve státní službě. Při nástupu do funkce skládá soudní vykonavatel přísahu následujícího znění : „Přísahám, že při výkonu své pravomoci budu dodržovat Ústavu a zákony Ruské federace, budu čestně a podle svého nejlepšího svědomí plnit povinnosti soudního vykonavatele.“

3. Soudním vykonavatelem může být jmenován jen občan Ruské federace, který je trestně bezúhonný.

4. Na soudní vykonavatele se vztahují omezení, zákazy a povinnosti, vyplývající z federálního zákona o boji s korupcí a §17-18 a §20 federálního zákona č. N79-F3 o státní občanské službě přijatého dne 27.června 2004.

Komentář:

Text § 3 je taxativním výčtem předpokladů, které musí splňovat občan Ruské federace, aby mohl být jmenován soudním vykonavatelem . Odstavec 1 vymezuje požadavky na vzdělání, je obsahově jasný a srozumitelný. Snad jen české zákony uvádí v obdobné situaci, že požadovaného vzdělání musí být dosaženo na školách v České republice. Tato

podmínka zde uvedena není, a je tedy třeba připustit výklad, že vzdělání může být dosaženo i v zahraničí, což by u staršího soudního vykonavatele znamenalo, že jeho právnické vzdělání nebude v oboru práva Ruské federace. Co se týká odstavce 2, je zde vymezeno postavení soudních vykonavatelů. Pojmy *должностное лицо* a *государственная служба* jsou jednoznačné a dvojí výklad nepřipouští. Rovněž text přísahy je zcela srozumitelný a používá obecnějších pojmů. Odstavec 3 je v originále vyjádřen zápornou větou, která při doslovném překladu říká, že *soudním vykonavatelem se nemůže stát občan, který byl soudně trestán – odsouzen*. Nelze ovšem dovodit, zda v případě, že občan trestán byl, ale odsouzení mu bylo zahlazeno, bude tuto podmínku splňovat. Rovněž není uvedeno, o jakého občana se musí jednat – není uvedeno, zda musí jít o občana Ruské federace. Dáme-li do souvislosti odstavec 1 a odstavec 3, můžeme při překladu doplnit, že jde o občana Ruské federace, neboť tato skutečnost vyplývá z prvního odstavce. Termín **byl soudně trestán** by při doslovném překladu mohl vést k závěru, že občan Ruské federace, jemuž bylo odsouzení zahlazeno, tuto podmínku nesplňuje. V češtině se v právní terminologii a v textech zákonů v totožné situaci používá výraz **bezúhonný**. Ruština výraz pro slovo **bezúhonný** má, a to *безупречный* nebo *безупречная репутация*. Výraz *безупречный* podle ruských výkladových slovníků je chápán ve smyslu dobré pověsti, dobré reputace a není spojován s odsouzením v trestním řízení.³¹ Bude tedy třeba jej při překladu doplnit slovem **trestní**, aby tak bylo jasné, co měl zákonodárce na mysli. Pokud bychom nechali větu v doslovném překladu, dopustili bychom se extenzivního výkladu, neboť podle teorie práva, která je platná v obou srovnávaných zemích, je na občana, jehož odsouzení bylo zahlazeno, je z pohledu zákona nahlíženo jako na osobu, která trestána nebyla. Záznam v rejstříku trestů zůstane pouze v tzv. opise, který používají výhradně orgány činné v trestním řízení, zatímco ve výpise, který se používá pro běžný občanský život, uveden nebude.

Originál:

Статья 4. Судебные приставы

1. Судебные приставы в зависимости от исполняемых ими обязанностей

³¹ <http://tolkslovar.ru/b2550.html>

подразделяются на судебных приставов по обеспечению установленного порядка деятельности судов и судебных приставов-исполнителей.

2. Судебные приставы обязаны хранить государственную и иную охраняемую законом тайну, а также не разглашать ставшие им известными в связи с исполнением должностных обязанностей сведения, затрагивающие частную жизнь, честь и достоинство граждан.

3. Судебные приставы подлежат обязательной государственной дактилоскопической регистрации в соответствии с законодательством Российской Федерации.

4. Судебные приставы проходят профессиональную и специальную подготовку в соответствии со своими служебными обязанностями.

5. Судебные приставы и иные должностные лица Федеральной службы судебных приставов при исполнении служебных обязанностей носят форменную одежду, имеют знаки различия и эмблему, образцы и (или) описание которых, а также нормы обеспечения форменной одеждой утверждаются Правительством Российской Федерации. Порядок ношения форменной одежды утверждается руководителем Федеральной службы судебных приставов - главным судебным приставом Российской Федерации (далее - главный судебный пристав Российской Федерации).

6. Судебным приставам присваиваются классные чины.

7. Судебным приставам выдаются служебные удостоверения единого образца, утверждаемого министром юстиции Российской Федерации, и нагрудные знаки, образцы и (или) описание которых утверждаются главным судебным приставом Российской Федерации.

8. Старший судебный пристав и его заместители, судебные приставы по обеспечению установленного порядка деятельности судов при исполнении служебных обязанностей после прохождения специальной подготовки имеют право на хранение и ношение огнестрельного оружия и специальных средств, условия, порядок и пределы применения которых, в том числе для старшего судебного пристава и его заместителей, устанавливаются статьями 15, 17 и 18 настоящего Федерального закона и другими федеральными законами.

Překlad:

§ 4 Soudní vykonavatelé

1. Soudní vykonavatelé se v souvislosti s jimi vykonávanými povinnostmi rozdělují na soudní vykonavatele , zabezpečující stanovený řád činnosti soudů, a soudní vykonavatele s exekuční pravomocí.

2. Soudní vykonavatelé jsou povinni chránit státní a jiné zákonem chráněné tajemství a zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, dotýkajících se osobního života, cti a důstojnosti občanů, o nichž se dověděli při plnění svých úředních povinností.

3. Soudní vykonavatelé jsou povinni se podrobit registraci ve státním daktyloskopickém registru v souladu se zákony Ruské federace.

4. Soudní vykonavatelé prochází v souvislosti se svými služebními povinnostmi profesní a odbornou přípravou.

5. Soudní vykonavatelé a jiné úřední osoby Federální služby soudních vykonavatelů nosí při plnění služebních povinností uniformu s rozlišujícími znaky a odznakem, jejichž vzory a (nebo) popis, spolu s předpisy pro jejich ochranu, schvaluje vláda Ruské federace. Způsob jejich nošení schvaluje vedoucí Federální služby soudních vykonavatelů – hlavní soudní vykonavatel Ruské federace (dále jen hlavní soudní vykonavatel).

6. Soudním vykonavatelům jsou udělovány hodnosti.

7. Soudním vykonavatelům se vydává služební průkaz jednotného vzoru, schválený ministrem spravedlnosti Ruské federace, a odznak, jehož vzor a (nebo) popis schvaluje hlavní soudní vykonavatel Ruské federace.

8. Starší soudní vykonavatel a jeho zástupci, soudní vykonavatelé, zabezpečující stanovený řád činnosti soudů, mají po absolvování odborné přípravy při plnění služebních povinností právo na ochranu a právo nosit zbraň a speciální prostředky. Podmínky, způsob a omezení jejich užití, a to včetně starších soudních vykonavatelů a

jejich zástupců, stanoví § 15-18 tohoto zákona a jiných federálních zákonů.

Komentář:

V textu tohoto paragrafu se hned v odstavci 1 objevuje termín, který při překladu může činit problémy. Jde o termín *судебный пристав-исполнитель*. Použijeme-li doslovného překladu, pak zjistíme, že slova *пристав* a *исполнитель* se překládají stejně. Slovníky u obou těchto výrazů uvádí jako český ekvivalent slovo vykonavatel. Doslovný překlad by tedy zněl soudní vykonavatel-vykonavatel, což nejen že působí nepatřičně, ale ani nevystihuje adekvátně obsah termínu. Vrátime-li se však k § 1, který vymezuje obsah činnosti soudních vykonavatelů, dovodíme, že se jedná o jednu složku v organizační struktuře služby soudních vykonavatelů, která plní úkoly v oblasti, spadající do činnosti soudních vykonavatelů. Při překladu se pak jeví jako vhodnější využít opisu a místo opakovaného slova vykonavatel použít označení činnosti, kterou tato osoba vykonává. Při překladu do českého jazyka můžeme použít slova **exekuční pravomoc**, neboť v českém jazyce je výraz **exekuční** spojován s nuceným výkonem práva v oblasti nucené realizace soudních a jiných rozhodnutí v oblasti práva občanského a obchodního a vystihuje tedy činnost, kterou soudní vykonavatelé zmiňovaní v § 1 zajišťují. Odstavce 2 a 3 obsahují obecnější termíny, jejichž překlad nebude činit problém. V odstavci 3 je deklarována povinnost soudních vykonavatelů zaregistrovat se ve státním daktyloskopickém registru – tato povinnost v našem právním řádu neexistuje. V Ruské federaci mají určité skupiny osob, které jsou příslušníky vojensky organizovaných sborů, ale rovněž skupiny určených osob ve státní službě, povinnost poskytnout vzorky otisků prstů do celostátního automatizovaného registru. Registr pak slouží nejen v trestním řízení jako v našem právním řádu, ale i např. při identifikaci osob, živých i mrtvých. Využití tohoto registru je upraveno zákonem³². Ustanovení odstavce 4, 5, 6, 7, a 8 nepřináší větší překladatelský problém při výkladu jednotlivých užitých termínů. S podobnou terminologií se v našem právním řádu nesetkáme v souvislosti se soudními vykonavateli ani exekutory. Jednoznačně prokazují odlišné postavení soudních vykonavatelů v Ruské federaci. Povinnost nosit uniformu, odznak, udílení hodností

³² Закон «О государственной дактилоскопической регистрации в Российской Федерации» №128-ФЗ. Принят Государственной Думой 3 июля 1998 года. Одобрен Советом Федерации 9 июля 1998 года. Подписан Президентом Российской Федерации 25 июля 1998 года.

známe spíše v souvislosti s vojensky organizovanými sbory, stejně tak jako oprávnění nosit zbraň a užívat ke své ochraně jiné speciální prostředky.

Originál:

Статья 5. Организация деятельности службы судебных приставов

- 1. Положение о Федеральной службе судебных приставов, ее структура и штатная численность утверждаются Президентом Российской Федерации.*
- 2. Организация деятельности службы судебных приставов в Конституционном Суде Российской Федерации, Верховном Суде Российской Федерации и Высшем Арбитражном Суде Российской Федерации определяется настоящим Федеральным законом и федеральными конституционными законами об этих судах.*

Překlad:

§ 5 Organizace činnosti služby soudních vykonavatelů

1. Postavení Federální služby soudních vykonavatelů, její strukturu a systematizovaný počet soudních vykonavatelů schvaluje prezident Ruské federace.
2. Organizace činnosti soudních vykonavatelů u Ústavního soudu Ruské federace, Nejvyššího soudu Ruské federace a Vyššího arbitrážního soudu Ruské federace je určena tímto federálním zákonem a federálními ústavními zákony o těchto soudech.

Komentář:

Překlad zřejmě nebude činit problém, užívá se obecnější terminologie.

Originál:

Статья 6. Порядок назначения на должность и освобождения от должности судебных приставов

1. Руководитель Федеральной службы судебных приставов (главный судебный пристав Российской Федерации) назначается на должность и освобождается от должности Президентом Российской Федерации.
2. Порядок назначения на должность и освобождения от должности судебных приставов определяется Президентом Российской Федерации

Překlad:

§ 6 Způsob jmenování a zproštění funkce soudního vykonavatele

1. Vedoucího Federální služby soudních vykonavatelů (hlavního soudního vykonavatele) do funkce jmenuje a funkce zprošťuje prezident Ruské federace.
2. Způsob jmenování do funkce a zprošťování funkce určuje prezident Ruské federace.

Komentář :

Rovněž v tomto paragrafu je užito obecnějších termínů, obsahově srozumitelných. Je patrné opět zcela odlišné postavení našich soudních vykonavatelů, kteří jsou zaměstnanci obecných soudů prvního stupně (soudů okresních) a soudních exekutorů, kteří jsou osobami samostatně výdělečně činnými, podnikajícími na základě zvláštních předpisů³³. Soudní exekutoři jsou však rovněž u nás jmenováni a odvoláváni ministrem spravedlnosti.

Druhým právním předpisem, který upravuje oblast nuceného výkonu práva, je *федеральный закон но 229-ФЗ об исполнительном производстве* . Tento právní předpis upravuje podrobně průběh celého vykonávacího řízení a v některých ustanoveních najdeme opět vymezení základních termínů. Vzhledem k obsáhlosti této právní normy vyberu pouze ustanovení, která definují účastníky vykonávacího řízení a druhy exekučních titulů.

³³ Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti

Originál :

Глава 1. ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Сфера действия настоящего Федерального закона

1. Настоящий Федеральный закон определяет условия и порядок принудительного исполнения судебных актов, актов других органов и должностных лиц, которым при осуществлении установленных федеральным законом полномочий предоставлено право возлагать на физических лиц (далее также - граждане), юридических лиц, Российскую Федерацию, субъекты Российской Федерации, муниципальные образования (далее также - организации) обязанности по передаче другим гражданам, организациям или в соответствующие бюджеты денежных средств и иного имущества либо совершению в их пользу определенных действий или воздержанию от совершения определенных действий.

2. Условия и порядок исполнения судебных актов по передаче гражданам, организациям денежных средств соответствующего бюджета бюджетной системы Российской Федерации устанавливаются бюджетным законодательством Российской Федерации.

3. Условия и порядок исполнения отдельных судебных актов, актов других органов и должностных лиц могут устанавливаться иными федеральными законами.

(часть 3 введена Федеральным законом от 05.04.2013 N 33-ФЗ)

Překlad :

Hlava 1. Základní ustanovení

§ 1 Působnost federálního zákona

1. Federální zákon určuje podmínky a způsob nuceného výkonu soudních rozhodnutí, rozhodnutí jiných orgánů a úředních osob, které při realizaci pravomocí, svěřených jim zákonem mají právo ukládat fyzickým osobám (dále je občanům), právnickým osobám, státu, subjektům Ruské federace (dále jen organizace) povinnost uhradit jiným občanům, organizacím nebo do příslušných rozpočtů peněžní prostředky nebo předat jiný majetek

nebo mají povinnost v jejich prospěch vykonat určitou činnost nebo se naopak určité činnosti zdržet.

2. Podmínky a způsob výkonu soudních rozhodnutí na úhradu peněžních prostředků občanům a organizacím z rozpočtu rozpočtového systému Ruské federace se stanoví rozpočtovými zákony Ruské federace.

3. Způsob a podmínky výkonu zvláštních soudních rozhodnutí, rozhodnutí jiných orgánů a úředních osob mohou být upraveny jinými federálními zákony.

(odstavec 3 vložen po novele federálního zákona č. N 33-F3 z 5.4.2013)

Komentář :

Toto ustanovení upravuje základní vymezení pojmu vykonávací či exekuční řízení. Ve slovnících je možné najít oba tyto termíny. V souladu s užíváním termínu **soudní vykonavatel** by tedy přicházelo v úvahu spíše užití výrazu **vykonávací**, nicméně s ohledem na obsahový význam se slovo **exekuční** jeví jako adekvátnější. Mimo jiné i proto, že pokud tento zákon hovoří o soudních vykonavatelích, má na mysli především soudní vykonavatele s exekuční pravomocí. Objevuje se zde výraz **муниципальные образования**, se kterým si neporadí běžný slovník ani slovník právnické terminologie. Podle slovníku výkladového³⁴ se jedná o města nebo vesnice a jejich přilehlé okolí³⁵, nepatří sem ovšem orgány samosprávy – za tohoto stavu se mi jeví jako nejpříhodnější použití výrazu obec.

Originál :

Статья 2. Задачи исполнительного производства

Задачами исполнительного производства являются правильное и своевременное исполнение судебных актов, актов других органов и должностных лиц, а в предусмотренных законодательством Российской Федерации случаях исполнение иных документов в целях защиты нарушенных прав, свобод и законных интересов граждан и организаций.

³⁴ <http://dic.academic.ru/searchall.php>

³⁵ закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» (№131-ФЗ от 6 октября 2003 г)

Překlad :

§ 2 Úkoly exekučního řízení

Úkolem exekučního řízení je včasný a správný výkon soudních rozhodnutí, rozhodnutí jiných orgánů a úředních osob a v případech předvídaných federálním zákonem rovněž výkon jiných listin s cílem ochránit občany a organizace před porušením práva, jejich svobod a zákonných zájmů.

Komentář :

Opět použity termíny spíše obecnějšího charakteru, překlad nečiní problém.

Originál :

Глава 6. Лицаб участвующие в исполнительном производстве

Статья 48. Лица, участвующие в исполнительном производстве

Лицами, участвующими в исполнительном производстве, являются:

- 1) взыскатель и должник (далее также - стороны исполнительного производства);
- 2) лица, непосредственно исполняющие требования, содержащиеся в исполнительном документе;
- 3) иные лица, содействующие исполнению требований, содержащихся в исполнительном документе (переводчик, понятые, специалист, лицо, которому судебным приставом-исполнителем передано под охрану или на хранение арестованное имущество, и другие).

Překlad :

Глава 6 . Účastníci exekučního řízení

§ 48. Účastníci exekučního řízení

Účastníky exekučního řízení jsou :

1. oprávněný a povinný (dále jen strany)

2. osoby, bezprostředně vykonávající povinnosti uložené exekučním titulem
3. jiné osoby, napomáhající výkonu povinností uložených exekučním titulem
překladař, nezúčastněné osoby, znalci, osoby, kterým byl předán do ochrany
nebo ke skladování zajištěný majetek apod.).

Komentář :

V první řadě se zde několikrát opakuje výraz *исполнительное производство*, jehož způsob překladu jsem vysvětlovala výše. Pojem *взыскатель* znamená doslova ten, kdo vymáhá, ve smyslu ten, kdo je oprávněn z exekučního titulu, případně je uváděn i význam **věřitel**. Protože však exekučním titulem nemusí být nutně uložena jen povinnost platit, ale může být uložena povinnost jiná, je užití ekvivalentu **oprávněný** adekvátnější. Stejně tak i u termínu *должник* je adekvátnější ekvivalent **povinný**, neboť opět titul může uložit i jinou povinnost než povinnost platit. Oba termíny, tedy termín **oprávněný** i **povinný**, náš právní řád zná a běžně je v těchto souvislostech používá. V odstavci 3 se vyskytuje výraz *понятой*, ve slovnících překládaný jako úřední svědek. Výkladový slovník popisuje tento výraz jako označující osobu, která je přizvána, aby osvědčila, že vše proběhlo podle pravidel, a která není na věci nijak účastna. Z tohoto důvodu jsem zvolila překlad termínem nezúčastněná osoba, neboť to podle mého názoru význam slova nejlépe vystihuje. Pojem úřední svědek se v našem právním řádu neuzívá.

Originál :

Статья 49. Стороны исполнительного производства

1. Взыскателем и должником могут быть гражданин или организация, а также объединение граждан, не являющееся юридическим лицом. К указанному объединению применяются нормы настоящего Федерального закона, определяющие участие организаций в исполнительном производстве, если иное не предусмотрено законодательством Российской Федерации.
2. В случаях, предусмотренных настоящим Федеральным законом и иными федеральными законами, взыскателем и должником могут быть Российская Федерация, субъекты Российской Федерации и муниципальные образования.
3. Взыскателем является гражданин или организация, в пользу или в интересах которых выдан исполнительный документ.

4. Должником является гражданин или организация, обязанные по исполнительному документу совершить определенные действия (передать денежные средства и иное имущество, исполнить иные обязанности или запреты, предусмотренные исполнительным документом) или воздержаться от совершения определенных действий.

5. В исполнительном производстве могут участвовать несколько взыскателей или должников (соучастников). Каждый из них участвует в исполнительном производстве самостоятельно. Соучастник может поручить представлять свои интересы в исполнительном производстве другому соучастнику с его согласия.

Překlad :

§ 49 Strany exekučního řízení

1. Oprávněným a povinným může být občan i organizace, ale také společenství občanů, které není právnickou osobou. Na toto společenství se užití přiměřeně ustanovení tohoto zákona, upravující účast organizací v exekučním řízení, pokud zákony nestanoví jinak.

2. V případech, které stanoví tento federální zákon a jiné federální zákony, může účastníkem řízení být stát, státní orgány a obce.

3. Věřitelem může být občan nebo organizace, v jejichž prospěch nebo v jejichž zájmu byl vydán exekuční titul.

4. Povinným může být občan nebo organizace, kterým byla exekučním titulem uložena povinnost provést určité jednání (uhradit peněžní prostředky, předat majetek, splnit povinnosti nebo zákazy uvedené v exekučním titulu) nebo se určitého jednání zdržet.

5. Exekučního řízení se může účastnit několik oprávněných a povinných (spoluúčastníci). Každý z nich vystupuje v řízení samostatně. Spoluúčastník se může v řízení nechat zastupovat jiným účastníkem s jeho souhlasem.

Komentář :

V tomto paragrafu se vyskytují stejné termíny jako v předcházejících, objevuje se zde však termín *соучастник*. Tento termín je překládán jako spolupachatel, což ale obsahově není vyhovující. Z výkladu slova a z kontextu se bude jednat o osobu, která se spolu

s někým na něčem podílí, v tomto případě tedy odpovídajícím termínem je **spoluúčastník**.

Závěr

Ve své bakalářské práci nazvané **Právní úprava nuceného výkonu práva v zákonodárství Ruské federace a související právní terminologie** jsem se zabývala problematikou překladu odborného právního textu, v tomto případě textu vybraných ustanovení federálních zákonů Ruské federace, upravujících oblast nuceného výkonu práva. Cílem práce bylo seznámení se s problematikou nuceného výkonu práva v právní úpravě Ruské federace, seznámit se s problematikou ruského odborného stylu v této oblasti a pokusit se vytvořit adekvátní a ekvivalentní překlad základní právní terminologie z tohoto odvětví.

První dvě kapitoly práce jsou teoretické a je v nich velmi stručně shrnuta problematika překladu odborného textu, tedy zejména co to je odborný text, problematika ekvivalentnosti, adekvátnosti překladu a dále zvláštnosti odborného stylu z hlediska morfologie, lexikálně-sémantické stavby a syntaxe.

Třetí kapitola je věnována jazyku práva a právní terminologii v této oblasti. Zvláště jsou pak zmiňovány slovníky, které mají k dispozici překladatelé odborných právních textů, překládají-li z jazyka ruského do jazyka českého a naopak. V kapitole hovořím pouze o slovnících právní terminologie, nikoliv o slovnících výkladových, které existují jak v ruském, tak v českém jazyce a které bezesporu při překladu budeme používat rovněž. Užití výkladových slovníků pro překladatele, neznalého odborné právní terminologie, může být v některých situacích spíše komplikací, než pomůckou. Zmiňuji také učebnice, které sloužili studentům právnických fakult do roku 1989. V té době se předpokládalo, že úroveň znalostí jazyka ruského u absolventů práv je na pokročilé úrovni, že jsou schopni rusky komunikovat i číst ruské odborné texty. Nicméně do dnešního dne skutečně kvalitní pomůcka, dnes už ne pro studenty právnických fakult, ale pro studenty filozofických fakult, a to konkrétně oborů zaměřených na překlady právních textů, která by osobám nemajícím právnické vzdělání pomohla orientovat se v dynamicky se vyvíjející právní terminologii a jejím obsahu neexistuje.

V praktické části jsem se pokusila na některých výkladových ustanoveních právních norem, upravujících oblast nuceného výkonu práva, nalézt vhodné ekvivalenty pro ruské

právní termíny tak, aby byly co nejvíce adekvátní a vystihovaly obsah termínu a současně, aby byly pochopitelné a srozumitelné pro laika, který bude text v českém jazyce číst. Protože problematika byt' malého úseku práva je velice obsáhlá a odlišná od naší právní úpravy, mohla jsem se s ohledem na předpokládaný rozsah práce věnovat skutečně jen několika málo termínům. Přitom právě oblast nuceného výkonu práva v dnešní době nabývá na významu s ohledem na ekonomickou situaci v Evropě a na rozvíjející se obchodní spolupráci s Ruskou federací.

Jako nejvíce problematická se ukázala absence slovníků právní terminologie, které by nejen termíny přeložily, ale i dokázaly vyložit tak, aby překladatel nebyl nucen studovat množství sekundární literatury, aby daný termín pochopil a následně našel adekvátní ekvivalent v českém jazyce.

Cílem práce bylo seznámit se s odbornou literaturou, která se zabývá problematikou překladu právních textů z ruského do českého jazyka, s existující základní právní terminologií v oblasti nuceného výkonu práva a právní úpravou v zákonech Ruské federace. Tento cíl byl splněn, ale jak jsem již v textu práce uvedla, jedná se o oblast práva poměrně obsáhlou, která by si jistě zasloužila podrobnější zpracování.

Резюме

Право представляет собой систему общественного порядка. Правовая система проявляет себя целиком и полностью со всеми своими индивидуальными неповторимыми особенностями. На формирование права каждой страны оказывают влияние разные факторы, как например состояние и уровень развития экономики, национальный состав, уровень политической и правовой культуры населения, отношение к религии, геополитические факторы, исторические факторы и многие другие. Право каждой страны имеет индивидуальные особенности.

Одна из важнейших функций права - регулирование взаимоотношений и поведения людей в обществе. Юридические нормы существуют в определенных языковых формах. Язык и право находятся в тесном взаимодействии друг с Другом. Юридический язык является одной из подсистем литературного языка. Юридический перевод – это перевод текстов, относящихся к правовой сфере. Качество перевода зависит всегда от подготовленности переводчика. Он должен иметь глубокие знания в юридической тематике, терминологии, он должен владеть терминологией обоих языков. Для осуществления качественного перевода юридических текстов требуется знание социально-культурных и политических особенностей страны происхождения текста, в том числе Российской Федерации. Особенности перевода юридических документов в настоящее время все чаще привлекают внимание. Важность изучения юридической терминологии в современном мире неоспорима. Она сопровождает нас со дня нашего рождения до смерти. В связи со стремительным прогрессом развития терминологии представляется необходимым уделять должное внимание актуальности терминологического аппарата. Терминология не стоит на месте. Она постоянно развивается, расширяет свои границы в зависимости от развития политики, экономики и общества. Юридическая терминология является уникальной. Её характеризует большое разнообразие сфер применения по сравнению с другими системами терминов. Многообразие юридической терминологии обусловлено

множественностью источников права и также тем, что существуют разные правовые системы .

Методология и техника перевода юридических текстов обусловлена значительными изменениями, произошедшими в сфере политических и экономических отношений в последние десятилетия. Язык права охватывает широкий спектр правовых отраслей и институтов. Актуальность темы исследования проблематики перевода юридических текстов определяется тем, что юридическая терминология, по праву считается одной из наиболее значимых отраслевых систем терминов. Перед переводчиком встает проблема адекватной передачи содержания юридических документов при переводе с одного языка на другой, учитывая существующую разницу в законодательствах стран, особенности русского и чешского юридического дискурса. В настоящее время существует значительное количество работ, посвященных различным проблемам перевода текстов, но в отличие от проблем перевода, юридический язык изучен сравнительно мало. В настоящее время существует определенный пробел на стыке языкознания и правовых наук, поскольку нет должного взаимодействия между специалистами в данных областях.

На переводчике лежит большая ответственность. Юридический перевод не терпит двусмысленностей. Ошибки в переводе на совершенно могут стать причиной судебного разбирательства между заказчиком перевода и его исполнителем. Перевод юридических текстов требует от переводчика особого мастерства, чтобы находить в языке перевода эквиваленты тем понятиям, которые использованы в оригинальном тексте.

Проводить исследование систем юридических терминов и понятий в русском и чешском языках немножко сложно. Как известно, существуют различия между российским кодифицированным правом и чешской системой права, которые проявляются, в том числе и на уровне терминологии.

Словарное соответствие часто не дает правильного представления о адекватной лексической единице, так как за аналогичными терминами в двух языках стоят разные понятия или разный объем значения близких по смыслу понятий.

Например, на русском языке существует термин „эзекуция“, который означает проведение телесного наказания или проведение смертной казни. На чешском языке слово „ехекисе“ представляет себе нечто иное по сравнению с тем, что вкладывает в это слово русскоговорящий носитель языка.

Актуальность темы исследования юридической терминологии определяется тем, что юридическая терминология, считается одной из наиболее значимых. Следует заметить, что терминология права широко используется не только в профессиональной среде, но и в других сферах коммуникации. Проблемы терминологии актуальны просто для любой сферы деятельности и жизни человека. В сфере юридической деятельности, значимость этой проблемы соответствует значимости законов в жизни общества. От точности употребления терминов в законе во многом зависит точность выражения воли законодателя.

Моя работа касается проблематики юридической терминологии в области исполнительного производства. По моему это очень важная проблема, связанная с современной экономической ситуацией, но также с тем, что опять стали более развиваться международные, экономические и торговые отношения между Российской Федерацией и Чешской Республикой. По сообщению министерства экономического развития Российской Федерации, в 2012 году межрегиональные связи субъектов Российской Федерации с краями и городами Чехии получили дальнейшее развитие. Объективными предпосылками к этому направлению является рост экономического потенциала российских регионов, возрастание активности субъектов Российской Федерации по развитию торгово-экономических отношений с иностранными участниками внешнеэкономической деятельности с целью привлечения инвестиций на региональном уровне. С точки зрения министра экономического развития Российской Федерации экономическое сотрудничество между субъектами Российской Федерации и Чешской Республикой представляет значительный потенциал для активизации сферы промышленного производства, инвестиций и технологий в развитие теплоэнергетики, энергогенерации, повышение энергоэффективности. Для развития этих отношений очень важно знание и понятие законодательства обеих стран во всех отраслях права.

Работа состоит из Введения, четырёх глав, Заключения, списка литературы и приложения. Во Введении обосновывается актуальность работы, формулируются ее цели и задачи.

Первая глава посвящена определению проблематики перевода научного стиля в общем, адекватности и эквивалентности перевода и также методики работы переводчиков.

Во второй главе представлен научный стиль с точки зрения морфологии, лексикологии и синтаксиса.

Третья глава посвящена языку права, юридической терминологии. Она коснулась немножко истории и вторая часть посвящена словарям, созданным в Чешской Республике в области русско-чешского и чешско-русского перевода юридических терминов.

В четвертой главе я попробовала перевести с русского на чешский язык некоторые статьи федеральных законов, касающихся проблематики исполнительного производства. К этим законам относятся федеральный закон от 21 июля 1997 г. № 118-ФЗ О судебных приставах и федеральный закон "Об исполнительном производстве" от 02.10.2007 N 229-ФЗ. Я попробовала их не только перевести, но и объяснить значение некоторых терминов так, чтобы стало понятным для других лиц, не только для юристов.

В заключении излагаются основные выводы, а также намечаются перспективы дальнейшего исследования.

В конце можно прийти к выводу, что проблема адекватного восприятия терминов права участниками правовой коммуникации очень важна. По общему мнению, язык права в целом и, прежде всего, правовая терминология непонятны адресатам правовых предписаний. Из-за трудности понимания терминологии права необходимо, чтобы нормативные акты были понятны не только профессионалам, но и тем, кто должен с ними работать, соблюдать их.

Переводчику необходимо помнить, что текст юридического перевода будет использоваться в рамках другой правовой системы, а, значит, использовать характерные для её юридические формулировки.

Однако было бы ошибочно полагать, что для успешного перевода достаточно в совершенстве освоить юридическую терминологию. Безусловно, на примере юридического перевода можно совершенно точно утверждать, что необходимо ещё ориентироваться в культурных особенностях носителей исходного языка, поскольку право является областью, связанной с социально-политическими и культурными особенностями страны.

Бытует мнение, что для перевода достаточно иметь филологическое образование и малейшее знание языка, но это вовсе не так, ведь труд переводчика-процесс тяжелый, творческий. Перевод юридических документов должен быть проверен юристом.

Příloha

Slovníček právnícké terminologie

безупречный - bezúhonný

je chápáno spíše ve smyslu morálním jako člověk, kterému nelze nic vytknout, ve smyslu právní terminologie jde o osobu, která nemá záznam v rejstříku trestů nebo má tento záznam již zahlazen, v extenzivním výkladu může být chápáno dokonce jako někdo, kdo nebyl postihován pro přestupek

взыскатель – oprávněný, věřitel

ten, komu svědčí právo z exekučního titulu; pojem oprávněný je širší pojem, zahrnuje ty, jimž svědčí právo a kteří se toho domáhají, věřitel je pojem užší, týká se pouze osob, majících právo k peněžnímu plnění

Главный судебный пристав – hlavní soudní vykonavatel

osoba ve státní službě, stojící v čele Federální služby soudních vykonavatelů

государственная дактилоскопическая регистрация – státní daktyloskopický registr

registr, zřízený na základě federálního zákona, financovaný z federálního rozpočtu a kontrolovaný Generální prokuraturou Ruské federace

obsahuje daktyloskopické informace, shromážděné na základě zákona, přičemž zákon upravuje, kdo je povinen poskytnout otisky a kdo je může do registru vložit dobrovolně

povinně tak musí učinit např. všichni občané Ruské federace, kteří prošli vojenskou službou, státní úředníci, pracovníci celních a daňových orgánů, požárníci, cizinci, žijící na území Ruské federace, imigranti, žádající o status uprchlíka, osoby bez státního občanství, žijící na území Ruské federace³⁶

údaje z registru slouží pro identifikaci osob

³⁶ § 5 Федеральный закон от 25 июля 1998 г. N 128-ФЗ

должник – povinný, dlužník

osoba, pro kterou z exekučního titulu vyplývají povinnosti; pojem povinný je pojem širší, zahrnuje osoby, pro které z exekučního titulu vyplývají povinnosti, nejen finanční, pojem dlužník je pojem užší, jde o osobu, která je povinna uhradit dluh

должностное лицо – úřední osoba

osoba, která byla jmenována či zvolena do funkce ve státních zařízeních, společnostech, organizacích a stranách, orgánech samosprávy atd. , a na kterou stát přenesl trvale, dočasně nebo na základě zvláštního zmocnění část svých mocenských pravomocí;

pojem není v zákonech Ruské federace přesně vymezen, pro pochopení je třeba vyjít z usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace z 30.3.1990, které upřesňuje, že se jedná o pracovníky státních orgánů, organizací, zařízení, orgánů samosprávy atd. kterým byla svěřena pravomoc v rámci své kompetence přijímat rozhodnutí, jimiž stanoví povinnosti fyzickým i právnickým osobám

tento pojem existuje i v našem právním řádu, je definován v § 127 trestního zákoníku³⁷ a nahradil dříve užívaný pojem veřejný činitel, definovaný v § 89 ods. 9 trestního zákona³⁸, který sice byl pouze demonstrativní, nicméně podstatu pojmu, vystihoval lépe

исполнительный документ – exekuční titul

rozhodnutí, kterým jsou uloženy povinnosti a které splňuje zákonné předpoklady proto, aby dle něho mohl být nařízen výkon rozhodnutí (je pravomocné a vykonatelné)

классные чины – hodnosti

zákonem stanovené přidělení hodnosti, třídy, kvalifikace pro určité druhy činností s ohledem na znalosti a dovednosti, je spojeno s označením hodnosti, které se nosí na uniformě na viditelném místě např. nárameníky; počet tříd se v jednotlivých resortech může lišit

³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

³⁸ Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon

муниципальные образования

zákonem určené teritorium, na kterém kromě státního řízení funguje i místní samospráva, která se zabývá řešením výhradně otázek místního významu, obvykle prostřednictvím volených orgánů³⁹

dělí se podle velikosti a charakteru do pěti skupin

v roce 2012 jich bylo v Ruské federaci celkem 23 118

назначения на должность – jmenování do funkce

způsob ustanovení do funkce - vznik pracovního poměru je odvislý od převzetí jmenovacího dekretu a za splnění zákonných předpokladů

освобождение от должности – odvolání z funkce

způsob ukončení pracovního poměru odvoláním stejnou osobou (funkcionářem), která do funkce ustanovila

принудительное исполнение судебных актов – nucený výkon soudních rozhodnutí

zvláštní druh řízení, v průběhu kterého se osoby, jež dobrovolně nesplnily povinnosti, vyplývající pro ně ze soudních rozhodnutí , přimějí k tomu, aby tyto povinnosti splnily

соучастник – spoluúčastník

ten, kdo má na něčem společný zájem, kdo se na něčem společně podílí

специальные средства – speciální (donucovací) prostředky

prostředky, sloužící k obraně před napadením soudců, přísedících, svědků a osob, nacházejících se v soudních budovách s výjimkou užití fyzické síly a střelné zbraně

³⁹ Федеральный закон от 6 октября 2003 года № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации»

**стороны исполнительного производства – strany, účastníci vykonávacího nebo
exekučního řízení**

osoby, fyzické či právnické, jejichž práva jsou vykonávacím řízením dotčena

субъекты Российской Федерации – subjekty Ruské federace

jsou definovány Ústavou Ruské federace a patří k nim republiky (21), kraje (7), oblasti (48), města federálního významu (2 – Moskva, Petrohrad), autonomní oblasti (1), autonomní okruhy (9), celkem je jich 88

судебный пристав – soudní vykonavatel

Osoba ve státní službě, které stát svěřil pravomoci v oblasti vymáhání povinností, které jsou uloženy exekučními tituly a v oblasti dohledu nad bezpečností a pořádkem v soudních budovách; organizačně spadá pod Federální službu soudních vykonavatelů

судебный пристав – исполнитель soudní vykonavatel s exekuční pravomocí

osoba ve státní službě, spadající pod Federální službu soudních vykonavatelů, které byla svěřena pravomoc v oblasti vymáhání povinností, uložených exekučními tituly

эксекUTOR - exekutor

v předrevolučním Rusku (do roku 1917) člověk, který dohlížel na pořádek v kanceláři nebo obecně ten, kdo prováděl exekuci

v našem právním řádu osoba samostatně výdělečně činná, které stát svěřil pravomoc provádět výkony rozhodnutí (s výjimkou některých druhů rozhodnutí, týkajících se např. výchovy nezletilých dětí apod.)

эксекУЦИЯ – exekuce

ruské výkladové slovníky pod tímto pojmem chápou vykonání trestu smrti nebo tělesného trestu

v našem právním řádu jde o formu nuceného výkonu práva, kterou zajišťují a provádí soudní exekutoři

Bibliografie :

České zdroje:

BRANDEBURGOVÁ, M., BARTOŇOVÁ, V., ČEBOTAREV, V., HUŠKOVÁ, E. KRIVOŠÍKOVÁ, E., LAISKOVÁ, Z., NĚMEČKOVÁ, E.: Celoštátní textová učebnice ruského jazyka pro posluchačův práv. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1971.

CSIRIKOVÁ, M., URIEOVÁ, L.: Odborný překlad v praxi (na rusko-českém materiálu). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. , 2005. 3) CSIRIKOVÁ, M., KONÍČKOVÁ, N.: Česko – ruský a rusko- český právní slovník. Praha: Právnícké a ekonomické knihkupectví a nakladatelství Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002.

CSIRIKOVÁ, M. a kol.: Česko-ruský odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní. Praha: LINDE PRAHA, a.s. , 2009. ISBN 80-7201-372-6

CSIRIKOVÁ, M. a kol.: Rusko-český odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní. Praha: LINDE PRAHA, a.s. , 2009. ISBN 80-7201-372-8

GROMOVÁ E., HRDLIČKA M., VILÍMEK V.: Antologie teorie odborného překladu: Výběr prací českých a slovenských autorů. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. ISBN 978-80-7368-383-2.

HRDLIČKA M.: Translatologický slovník: výběr z českých a slovenských prací z teorie překladu. Praha : Jednota tlumočnicků a překladatelů.1998

KNITTLOVÁ D.: Překlad a překládání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.2010. ISBN 80-244-0143-6.

LEVÝ, J.: Umění překladu. Praha: Československý spisovatel, 1983.

NAVRÁTIL A.: Ruština pro právníky

PANTLÍKOVÁ M.: Ruština pro právníky, 1980

PEPRNÍK J.: Pojmenování barev v angličtině a češtině [rukopis]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.2010

ŠIŠKA, J. F.; ŠIŠKOVÁ, N. Rusko-český právní slovník. Praha: Aspi, 2002. 176 s. ISBN 80-8639-526-X

TOMÁŠEK M.: Překlad v právní praxi, 2. doplněné vydání, Praha: Linde, Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, ISBN 80-7201-427-7

VANĚČEK St. a kol : Rusko-český právní terminologický slovník. Praha: Právní ústav ministerstva spravedlnosti, 1957

ZACHAROV, Š.: Česko-ruský právní slovník. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966

ŽVÁČEK, D.: Úvod do teorie překladu. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3

ŽVÁČEK, D.: Kapitoly z teorie překladu: Odborný překlad. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X

Překladové problémy odborného stylu v ruštině, Lázně Sedmihorky 1972

CSIRIKOVÁ M.: Odborný překlad v právní praxi na rusko-českém materiálu. Dostupné na [http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=2869]

Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti

Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

Ruské zdroje

АЛЕКСЕЕВА, Ирина Сергеевна : Введение в перевод. Москва: Издательский центр „Академия“.2008

ГОЛУБ, Ирина Борисовна (: Новый справочник по русскому языку и практической стилистике. Москва: Эксмо.2008

ГРИНЕВ, С.В. Введение в терминоведение. Москва: Московский лицей, 1993. 309 с.

КОМИССАРОВ, В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. Москва: Издательство «ЭТС», 2004. ISBN 5-93386-030-1

НОВИКОВ, Л.А. Избранные труды. Проблемы языкового значения. Издательство Российского Университета дружбы народов: 2001. 676 с. ISBN 5209013979

СКВОРЦОВ, О. Г. Перевод и международное право // Материалы четвертой международной научно-практической конференции . Екатеринбург: 2002.

ШЕПЕЛЕВ, А. Н. Язык права как самостоятельный функциональный стиль. Тамбов: 2002, 217 с.

Хижняк, С. П. Формирование и развитие терминологичности в языковой системе (на материале юридической терминологии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени д.ф.н. / С. П. Хижняк. – Саратов, 1998.

Хижняк, С. П. Юридическая терминология: формирование и состав. / С. П. Хижняк – Под ред. академика МАН ВШ Л.И. Баранниковой. Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1997.

Большой толковый словарь современного русского языка в 4 т. / Под ред. Д.Н.Ушакова. - М., 2000. // Электронное издание: <http://ushdict.narod.ru/> (19.01.2013)

Большой юридический словарь. / Под ред. проф. А. Я. Сухарева. — М., 2005. // Электронное издание: <http://determiner.ru/dictionary/201>, 26.03.2012.

Энциклопедический словарь экономики и права. // Электронное издание: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/, 26.03.2013

Энциклопедия юриста. // Электронное издание: http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc_law/, 9.03.2013.

Законодательный процесс. Понятие. Институты. Стадии: Научно-практическое пособие / Отв. ред. Р. Ф. Васильев. – М.: Юриспруденция, 2000. С.97-111;

Федеральный закон от 21 июля 1997 г. № 118-ФЗ О судебных приставах

Федеральный закон "Об исполнительном производстве" от 02.10.2007 N 229-ФЗ

Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации (ГПК РФ) от 14.11.2002 N 138-ФЗ